

О НЕКОТОРЫХ СПОСОБАХ СТИМУЛИРОВАНИЯ УСТНОЙ ИНОЯЗЫЧНОЙ РЕЧИ

THE PROBLEM OF STIMULATION IN FOREIGN LANGUAGES TEACHING

Аннотация. Статья рассматривает некоторые приемы стимулирования устной иноязычной речи, что позволяет существенно улучшить качество подготовки по иностранному языку в вузе.

Summary. The ways of stimulation in foreign languages teaching allow to improve the quality of oral speech.

Представление об иностранном языке как о предмете второстепенном бытует пока довольно широко, особенно в естественнонаучных и технических вузах. Между тем важность этого аспекта образования отмечалась еще Н.Г. Чернышевским, который, в частности, писал: “Если наши дети хотят быть людьми образованными, они должны приобретать образование самостоятельными занятиями; и необходимейшей подготовкой для возможности приобретать его должны быть усердные занятия французским, немецким и английским языками ... пусть они позаботятся выучиться хорошо говорить на трех важнейших языках ученой литературы ... и пусть привыкают читать книги на всех этих языках”.

К сожалению, даже в языковых вузах лингвистическая подготовка большинства выпускников весьма далека от этого “идеала”.

Напомним, что программа по иностранному языку для неязыковых специальностей вузов, ставит задачи “научить работе с оригинальной литературой по специальности с целью извлечения необходимой информации и обеспечить практическое владение навыками устной речи”. Значение второго аспекта данной проблемы порой совершенно неправомерно умалется. Между тем, нам думается, что умение говорить на иностранном языке является главным свидетельством владения им.

Есть множество людей, умеющих прекрасно переводить и неспособных разговаривать, но обратных случаев автор этих строк пока что не встречал.

Именно выработка прочных речевых навыков, без которых невозможно осуществление важнейшей функции языка как средства общения, по-прежнему остается острой методической проблемой.

Мы не ставим перед собой цели дать полную картину возможных приемов активизации речевой деятельности, отметим только, что в методике все существующие методы стимулирования иноязычной деятельности обучаемых основываются на сознательно-сопоставительном принципе овладения иностранным языком в отличие от структурально-бихевиористского подхода на Западе. В силу этой исходной установки мы подчеркиваем, что важно не механическое усвоение языковых шаблонов на основе имитации, овладение имманентно присущей данному языку мыслительной системой на базе уже имеющегося знания первого, т.е. родного языка.

В свое время Хомский шутливо заметил, критикуя структуральное направление, что если каждая структурная единица, (а их насчитывается около 50.000) должна быть выучена отдельно, то ребенок станет стариком прежде, чем он выразит хотя бы одну мысль на изучаемом языке, а взрослый умрет, так ничего и не сказав.

В процессе обучения языку с помощью приемов, устраняющих интеллектуальную пассивность обучаемых, языковые единицы легко усваиваются в речевой деятельности, и это не требует особых мнемических усилий. С первых шагов обучения следует ориентировать обучаемых распределять влияние между содержанием и формой высказывания, требовать от них логичные, аргументированные ответы. Использование коммуникативного фона позволяет создавать на занятиях атмосферу общения на иностранном языке. Если у обучаемого появляется потребность что-то сказать, т.е. актуализировать свою “мыслительную память” (термин И.А. Зимней), то преподаватель избрал правильный путь поощрения речевой инициативности обучаемого.

Исходя из этого, мы придаем большое значение упражнениям творческого характера, которые стимулируют обучаемых спонтанно реагировать на любые ситуации, сознательно оперируя ранее накопленными знаниями и овладевая попутно новым материалом. Далее мы более подробно остановимся на данном вопросе.

Если студент заинтересован содержательной стороной заданий, то изучаемый материал удерживается в его памяти не потому, что его нужно запомнить, а потому что его нельзя не запомнить.

Практика показує, що во взрослой аудиторії слід більше опиратися на непроизвольное запоминання. Причому, чим більше смислова насиченість пред'являемого матеріала, тим легше він удерживається в пам'яті навчаємих (по законам пам'яті людині своєрідно забувають около 40% механічески усвоєної інформації після першого її пред'явлення – крива забування по Еббінгаузу).

При цьому, безусловно, слід врахувати ряд моментів, зв'язаних з індивідуально-психологічними особливостями навчаємих.

Даний підхід нам здається єдиним правильним, так як тільки "пропускание через себя" мовного матеріала сприяє більшій надійності оволодіння ним.

Індивідуалізація в такому її розгляді, відповідаючи інтересам і потребностям кожного навчаємого, являється важливим засобом мотивації навчання, забезпечуючої ініціативне участь навчаємих в комунікативній діяльності.

Многочисленні методическі спостереження дозволили нам розробити загальний підхід к стимулюванню усної іноязичної діяльності навчаємих.

Як відомо, спілкування завжди передбачає наявність відомого психологічного фону, т.е. реальну або уявляемую общність комунікаторів. З метою розвитку мовної ініціативності слід переодолювати паузи, виникаючі в процесі комунікації. Для того, щоб позначити шляхи усунення цих пауз, необхідно з'ясувати причини їх виникнення.

Існуючий досвід показує, що однією з причин може бути відсутність в запропонованому викладачем предметно-тематическому матеріалі суттєвих ознак комунікативності.

Вибирати інформацію, з якою заздалегідь всі погодяться, і на яку нічого заперечити, – значить, заздалегідь заблокувати мовну ситуацію і обречати студентів на вимушене мовчання. Між тим, повсякденне життя надає невичерпне різноманітність матеріалу з чітко вираженими ознаками комунікативності (наприклад, теми, зв'язані з майбутньою професією, з обговоренням книг, фільмів, досягнень науки і техніки, подій політичної, спортивної життя, проблем дозвілля і т.д.).

Таким чином, викладач повинен прагнути стимулювати усну мову навчаємих за рахунок змісту самого навчального матеріалу.

Неважко переконатися в тому, що вдало вибрані навчальні ситуації, наближаються к природному, створюють сприятливий емоційний клімат на заняттях, сприяючи мовній розкованості навчаємих і знятію надмірної академічності.

Ситуація може задаватися сюжетом кінофільма або аудіотекста, насиченого, скажемо, краєзнавчої або професійної інформацією на базі раніше вивченого лексико-грамматического матеріалу, який може бути також представлений в формі опорних елементів (план, ключові слова). Широкі можливості в цьому плані надають комунікативні ігри, які значно підвищують емоційний тонус заняття.

Якщо в процесі підготовки к заняттям викладача можна порівняти з дослідником, то його умовну активність на заняттях доцільно уподібити діяльності режисера, який залучає в роботу всіх, розподіляючи ролі в відповідності з індивідуально-психологічними особливостями навчаємих і рівнем їх мовної підготовки. Продовжуючи аналогію, можна помітити, що викладачам іноземної мови, по-видимому, цілком природно знайомитися з елементами акторського мистецтва (в частині, з основними принципами системи К. Станіславського, що надає можливість науково застосувати ролевий метод).

Дійсний тренувальний процес навчаємих в розмовній мові повинен мати місце при варіюванні різних видів "ініціативних діалогів" і форм роботи з ними: діалог-бесіда, діалог-інсценування, бесіда навчаємих з собою і з викладачем, парна і групова. Як показує досвід, для діалогів бажано вибирати психологічно сумісних партнерів. Крім цього, на створення невольної обстановки впливають і зовнішні умови. Природно, що, коли бесідуєтьє сидять один проти одного, їх розмова набуває більш довірливий характер. В якості фону нерідко можна використовувати музику (Кореллі, Вівальді, Дебюссі), відповідальную створенню атмосфери творчості і імпровізації.

Слід зазначити, зусилля педагога повинні бути направлені на те, щоб:

1) змусити студентів забувати об їх мовній некомпетентності, уникати постійних виправлень найменших мовних помилок і неточностей;

2) вступати в бесіду на правах учасника, вміло використовувати переконливі і оцінювальні репліки, а також наводячі питання з урахуванням індивідуальних характеристик інтелекту і психіки навчаємих; будувати методику навчання на максимальному стимулюванні пізнавальних

интересов, как к изучаемому языку, так и к самой деятельности по его изучению.

Для этого можно использовать различные средства: проблемное обучение, развитие языковой догадки, формирование лингвистического мышления на основе сопоставления изучаемого и родного языка, рациональное моделирование коммуникативных ситуаций с целью стимулирования общения на изучаемом языке.

Все это, на наш взгляд, будет способствовать более полному раскрытию внутренних резервов обучаемых.

Мы не ставили задачи дать широкие теоретические обобщения в связи с затронутой проблемой стимулирования устной иноязычной деятельности. Но мы не могли игнорировать ряд общих положений, требующих определенного творческого осмысления.